

SvD OPINION

Sluta skyffla runt ansvaret för offentlighetsprincipen

Att näringsminister Annie Lööf vilseleder konstitutionsutskottet är bara ett i raden av exempel på regeringens bristande öppenhet. Statsministern ska deklarera att nu gäller nolltolerans mot avsteg från en god offentlighetskultur, skriver Nils Funcke, journalist och expert på offentlighetsfrågor.

2 maj 2013 kl 01:26 , uppdaterad: 2 maj 2013 kl 12:17

BRÄNNPUNKT | OFFENTLIGHETSPRINCIPEN

Det som inger mest bekymmer är attityden. Det är alltid någon annans fel och ansvar.
Nils Funcke

I dag blir det tredje gången Annie Lööf ställs inför KU inom loppet av två veckor. Indirekt vill säga. För det är hennes och regeringskansliets chef, statsminister Fredrik Reinfeldt, som ska svara på frågor om näringsdepartementets utlämnande av allmänna handlingar och Annie Lööfs hantering av frågan.

Statsministern ska därutöver svara på frågor om regeringskansliets hantering av allmänna handlingar. Det gäller inte minst utrikesdepartementet som sedan årtionden lider av en kronisk senfärdighet. När utrikesminister Carl Bildt har blivit ansatt har han skyllt ifrån sig uppåt och nedåt. Eftersom Fredrik Reinfeldt är högste chef för regeringskansliet kan han i varje fall inte skyffla ansvaret uppåt.

Men först till näringsdepartementet och Annie Lööf. Inför KU den 16 april förklarade hon att "för det första vill jag säga att handlingen aldrig lämnades ut till Ekot".

Annie Lööf har sagt att hon först efter utfrågningen fick klart för sig att uppgifterna som Aftonbladet begärt ut sändes till Ekot och TT med e-post dagen innan Aftonbladet fick sammanställningen. Men däremot tillstår näringsministern att hon visste att handlingen "muntligen delgavs" TT och Ekoredaktionen.

Enligt tryckfrihetsförordningen har alla rätt att ta del av allmänna handlingar. Med handling avses en sammanställning av uppgifter. Utlämnandet av uppgifter kan exempelvis ske genom att mottagaren får en pappersutskrift, ett e-brev, själv får läsa eller får uppgifterna upplästa för sig. Utlämnandet har skett när mottagaren fått del av uppgifterna.

Annie Lööf kan inte gömma sig bakom att hon levde i ovisshet om att pressekreteraren sänt uppgifterna med e-brev till Ekot och TT. Uppgifterna var utlämnade i samma stund som de muntligen nådde Ekot/TT. Annie Lööf vilseledde KU även om hon vid en strikt bokstavtolkning har formellt rätt att "handlingen" inte lämnats ut till Ekot.

Men varför lämnades uppgifterna ut till just Ekot och TT? Varför inte Rapport eller Expressen?

I KU förklarade Annie Lööf att "man valde att ge vår bild av de två felaktiga fakturorna den 8 augusti till Ekot/TT" och att man "vet att det är medier som har en heltäckande bild". Vilka Annie Lööf avsåg med "man" framgår inte. Men utöver de två fakturorna fick Ekot och TT också sammanställningen över departementens representationskostnader muntligen och därefter via e-post. Aftonbladet som begärt ut uppgifterna fick vänta en dag till.

Regeringskansliet, myndigheten, har favoriserat två medier som "man" har valt ut. Det har skett på bekostnad av intresset hos i synnerhet Aftonbladet, men även övriga medier. Det går på tvärs mot regeringsformens krav att myndigheterna ska agera opartiskt.

De uppgifter Ekot/TT fick muntligen och skriftligen var enligt Annie Lööf ett "utkast". Före utlämnandet skulle innehållet "kvalitetssäkras" av förvaltningsavdelningen. Att en myndighet lämnar ut okontrollerade uppgifter rimmar illa med kravet på "saklighet" enligt samma bestämmelse i regeringsformen.

Annie Lööf, läs Fredrik Reinfeldt, har en del att förklara för KU. Men statsministern har i egenskap av chef för regeringskansliet även en del annat att ta ansvar för.

Jag har läst åtskilliga JO-beslut som kritiserar regeringskansliet för senfärdighet eller obstruktion mot bland annat offentlighetsprincipens krav på skyndsamhet. Men jag tror aldrig jag läst ett beslut så präglad av återhållen vrede som JO Hans-Gunnar Axbergers från slutet av mars.

Utifrån ett antal fall anser sig JO kunna konstatera att det inte bara rör sig om enstaka misstag av enskilda tjänstemän utan att det finns brister i organisationen och ansvarsfördelningen. Begäran om utlämnande av handlingar hamnar "lätt i ett ingenmansland". Förfrågningar skickas runt utan att vare sig tjänstemän eller statsråd kan hållas ansvariga. JO ger exempel på hur handlingar som borde ha lämnats ut inom någon dag tagit elva veckor att hantera.

Det är dessvärre inget nytt. Det finns en uppsjö av JO-kritik från de senaste 10–20 åren som gäller regeringskansliet. Det är lätt att som enskild eller journalist ge upp. Resignationen inför främst utrikesdepartementets långsamhetsprincip var vid åtskilliga tillfällen inte långt borta under min tid på tidningen Riksdag & Departement.

Men det som inger mest bekymmer är attityden. Det är alltid någon annans fel och ansvar, det är ett nytt diariesystem som inte fungerar, en medarbetare som lämnat felaktiga uppgifter, en omorganisation som inte satt sig ännu eller också är det den som begär ut handlingarna som gör fel.

Bortförklaringarna bottnar i inställningen att insynen inte är så viktig. Och när JO, en av "alla dessa bokstavskombinationer" som Göran Persson uttryckte det, påtalar "uppenbara brister" möts JO av attityden att handläggningen "varit normal och godtagbar".

Statsministern bör i dag inför KU deklarera att i fortsättningen gäller nolltolerans mot avsteg från en god offentlighetskultur. Från och med i dag ska regeringens demokratiminister väckas ur sin slummer och börja städa trappan uppifrån.

NILS FUNCKE

frilansjournalist med inriktning på offentlighets- och yttrandefrihetsfrågor, fd sekreterare i Yttrandefrihetskommittén och utgivare i Riksdag&Departement

MERI ÄMNET

"Två mörkar ögon"
GranskarenGranska

VAD GÄLLER SAKEN?

16 april: Näringsminister Annie Lööf (C) frågar Konstitutionsutskottet (KU). Hon förmeakar att en offentlig handling för lämnats ut till Ekot och TT innan den lämnats till Aftonbladet som begärt ut den – vilket senare visar sig ha skett.

Visa mer fakta

idag 07:09

Statsministern frågas ut om Saudiaffären

KU 10.10 Allmänheten kanske inte får lyssna.

to 25 apr

Lööf riskerar prickas efter KU

FÖRHÖR Elva ursäkter kanske inte räcker för näringsministern.
